

ΕΚΘΕΣΗ ΠΡΟΣ ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΓΙΑ ΤΟ ΕΤΟΣ 1997
(ΝΟΜΟΣ 117/89, ΑΡΘΡΟ 16)

Ι. Εισαγωγή.

Η Επιτροπή Προστασίας Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων η οποία απαρτίζεται από 5 κρατικούς λειτουργούς και 5 ιδιώτες - μέλη του Παγκύπριου Συνδέσμου Γονέων Καθυστερημένων Ατόμων, λειτουργεί ως Νομικό Πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου με βάση τον Περί Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων Νόμο 117 του 1989. Οι κρατικοί λειτουργοί διορίζονται από το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, Υπουργείο Παιδείας και Πολιτισμού, Υπουργείο Υγείας και Υπουργείο Οικονομικών.

Σκοπός της Επιτροπής είναι η προώθηση και διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση όπως περιγράφονται στο άρθρο 3 του Νόμου 117/89. Οι κυριότερες αρμοδιότητες της είναι:

- α) Η καταγραφή όλων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και η τήρηση Μητρώου με αναφορά στο είδος της αναπηρίας και οτιδήποτε άλλο σχετικό με τον ίδιο τον ανάπηρο, την οικογένειά του και την περιουσία του.
- β) Η συνεχής παρακολούθηση των προβλημάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και των οικογενειών τους και ο καταρτισμός εκθέσεων και εισηγήσεων για την επίλυσή τους.
- γ) Η παρακολούθηση των ενεργειών και μέτρων που λαμβάνονται από τμήματα, λειτουργούς, οργανώσεις και άτομα, σχετικά με τα προβλήματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.
- δ) Ο καταρτισμός προγραμμάτων σε συνεργασία με αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες για την υλοποίηση στην πράξη των διακηρυχθέντων δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και ο καθορισμός προτεραιοτήτων, ανάλογα με τη σοβαρότητα και την οικονομική δαπάνη η οποία συνεπάγεται από την εφαρμογή ή υλοποίηση των δικαιωμάτων.
- ε) Η τήρηση Μητρώου όλων των ιδρυμάτων και υπηρεσιών που ασχολούνται με νοητικά καθυστερημένα άτομα.

- στ) Η επιθεώρηση και αξιολόγηση σε συνεννόηση με τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες, ιδρυμάτων και χώρων όπου διαμένουν ή εργοδοτούνται άτομα με νοητική καθυστέρηση και η υποβολή σχετικών εκθέσεων.
- ζ) Η φροντίδα για την απασχόληση, την εκπαίδευση, τη διαμονή και γενικά την ευημερία των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.
- η) Η παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών στα άτομα με νοητική καθυστέρηση και τις οικογένειές τους.
- θ) Η καθοδήγηση ενδιαφερομένων για παροχή υπηρεσιών σε άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- ι) Η τήρηση στατιστικών και άλλων πληροφοριών για τα άτομα με νοητική καθυστέρηση σχετικά με τις ειδικές τους ανάγκες και προβλήματα.
- κ) Ο καταρτισμός καταλόγου διαχειριστών και επιτρόπων περιουσιών ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Η εκτέλεση των δραστηριοτήτων της Επιτροπής γίνεται από μόνιμο προσωπικό. Οι απολαβές του προσωπικού και τα έξοδα λειτουργίας του Γραφείου καλύπτονται με κρατική χορηγία προς το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων μέσω του οποίου υποβάλλεται ο ετήσιος προϋπολογισμός.

Κατά την 31η Δεκεμβρίου 1997 το προσωπικό απαρτίζεται από 1 Προϊστάμενο (κλ. Α11), 2 Λειτουργούς (κλ. Α8-Α10) και 2 Γραφείς (κλ. Α2-Α5). Επιπρόσθετα εργοδοτείτο 1 έκτακτη Λειτουργός (κλ. Α8-10) ενώ εξακολουθούσε να παραμένει κενή η θέση του Βοηθού Γραφείου (κλ. Α1).

Με σκοπό την παροχή βοήθειας στην Επιτροπή για καλύτερη εκπλήρωση των καθηκόντων και αρμοδιοτήτων της και με βάση το άρθρο 10 του Νόμου, λειτουργεί Συμβουλευτική Επιτροπή η οποία απαρτίζεται από 11 μέλη με επιστημονική κατάρτιση γύρω από τα θέματα νοητικής καθυστέρησης. Η σύσταση, αρμοδιότητες και λειτουργία της Συμβουλευτικής Επιτροπής ρυθμίζονται με Κανονισμούς τους οποίους εκδίδει το Υπουργικό Συμβούλιο.

Με απώτερο στόχο τη μελλοντική χρηματοδότηση προγραμμάτων που θα συστήνει η Επιτροπή και με βάση το άρθρο 11 του Νόμου έχει ιδρυθεί Ταμείο Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων. Το Ταμείο είναι Νομικό Πρόσωπο και έχει εξουσία να κατέχει περιουσία. Η προικοδότηση του Ταμείου γίνεται από εισφορές, δωρεές, κληροδοτήματα, χορηγίες και η διαχείριση του γίνεται από την Επιτροπή.

II. Δραστηριότητες της Επιτροπής:

Κατά τη διάρκεια του 1997 η Επιτροπή συνήλθε σε 16 κανονικές συνεδρίες. Επίσης έγιναν 2 ειδικές συνεδρίες για πρόσληψη καθοδηγητή εργασίας και 5 συνεδρίες υπεπιτροπών ενώ 4 συνεδρίες έγιναν ως Διαχειριστική Επιτροπή του Ταμείου Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων.

Οι κυριότερες δραστηριότητες της Επιτροπής για το 1997 αναφέρονται στα ακόλουθα θέματα:

1. Καταγραφή των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και μηχανογράφηση στοιχείων για δημιουργία Μητρώου.

Η πλέον σημαντική δραστηριότητα της Επιτροπής για το 1997 ήταν η καταγραφή των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Το έργο αυτό θεωρείται ιδιαίτερα δύσκολο γιατί δεν υπάρχουν ικανοποιητικές πηγές πληροφόρησης ιδιαίτερα όσον αφορά τα άτομα που ζουν με τις οικογένειες τους και δε λαμβάνουν υπηρεσίες από ιδρύματα, ειδικά σχολεία ή άλλα παρόμοια κέντρα. Δυσκολία δεν υπάρχει μόνο στον εντοπισμό των ατόμων αυτών αλλά και στην αξιολόγηση του βαθμού αναπηρίας και τον καθορισμό κριτηρίων ιδιαίτερα όσον αφορά την ελαφριά νοητική καθυστέρηση. Με βάση συγκεκριμένη μεθοδολογία, η πληροφόρηση για άτομα για τα οποία υπάρχει υποψία για νοητική καθυστέρηση έγινε μέσα από έγκυρες πηγές όπως το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας, τις Υπηρεσίες Ψυχικής Υγείας, το Τμήμα Στατιστικής και Ερευνών, τους Εκπαιδευτικούς Ψυχολόγους, τα ιδρύματα, ειδικά σχολεία και άλλα κέντρα ημέρας και από λιγότερο έγκυρες πηγές όπως τα γηροκομεία, τους κοινοτάρχες και τους ιερείς.

Για τη μηχανογράφηση των στοιχείων ετοιμάστηκε ειδικό πρόγραμμα (λογισμικό) με το οποίο λαμβάνεται πρόνοια ώστε να μην υπάρξουν διπλογραφίες ατόμων από διαφορετική πηγή πληροφόρησης.

Μέσα στο 1997 έχουν καταγραφεί γύρω στα 1500 άτομα. Σύμφωνα με στοιχεία της απογραφής πληθυσμού 1992 και του Τμήματος Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας ο συνολικός αριθμός αυτών των ατόμων δε θα ξεπερνά το 2500.

Οι προσπάθειες της Επιτροπής για καταγραφή των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και δημιουργία μηχανισμού συνεχούς ενημέρωσής του συνεχίζονται και μέσα στο 1998.

2. Εφαρμογή του θεσμού της Επαγγελματικής Αποκατάστασης με Στήριξη Καθοδηγητή.

Με την τεχνική επίβλεψη των λειτουργών της Επιτροπής συνεχίστηκε μέσα στο 1997 η εφαρμογή του θεσμού της Επαγγελματικής Αποκατάστασης με Στήριξη. Με το θεσμό αυτό άτομα με νοητική καθυστέρηση εργοδοτούνται

στην ανοικτή αγορά εργασίας με την κατάλληλη στήριξη καθοδηγητή, λαμβάνοντας υπόψη τις ικανότητες και τις δυσκολίες τους και βλέποντας τους σαν παραγωγικά άτομα στην κοινωνία.

Η εφαρμογή του θεσμού γίνεται με τη λειτουργία προγραμμάτων. Κάθε καθοδηγητής εργασίας αναλαμβάνει ένα πρόγραμμα το οποίο εξυπακούει την ευθύνη για εξεύρεση εργασίας, την εκπαίδευση και συνεχή στήριξη περιορισμένου αριθμού ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Από το Σεπτέμβριο του 1996 άρχισαν να λειτουργούν τέσσερα προγράμματα επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη. Το 1997 λειτούργησαν 2 νέα προγράμματα. Διοικητικά οι καθοδηγητές εργασίας ανήκουν σε κάποιο ίδρυμα/σύνδεσμο/ή άλλο συναφές κέντρο. Η Υπηρεσία Μέριμνας Αναπήρων, του Υπουργείου Εργασίας και Κοινωνικών Ασφαλίσεων, επιχορηγεί το κάθε πρόγραμμα με £5.000 ετησίως, ενώ η Επιτροπή έχει την τεχνική επίβλεψη και καθοδήγηση. Μέχρι το τέλος του 1997 είχαν εργοδοτηθεί γύρω στα 55 άτομα με νοητική καθυστέρηση μέσα από δύο προγράμματα στη Λεμεσό, δύο στη Λευκωσία, ένα στη Λάρνακα και ένα στο Λιοπέτρι. Το Ταμείο Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων ανάλαβε προσωρινά τη λειτουργία του ενός προγράμματος στη Λευκωσία το οποίο αποβλέπει στην εργοδότηση ατόμων που δε λαμβάνουν υπηρεσίες σε ιδρύματα, κέντρα ή άλλους οργανισμούς.

Οι τομείς εργοδότησης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα της οικονομικής δραστηριότητας. Κατά κύριο όμως λόγο η εργοδότηση τους έγινε στη βιομηχανία τροφίμων λόγω της αυξημένης προσφοράς εργασίας.

Το Δεκέμβριο του 1997 η Επιτροπή διοργάνωσε επιμορφωτικό εργαστήριο για εκπαίδευση των καθοδηγητών εργασίας με ομιλητή τον κο John Bottomley Υπεύθυνο Ανάπτυξης Προγραμμάτων του Cheshire County Council. Ο κος Bottomley αναφέρθηκε ιδιαίτερα στην επαγγελματική κατάρτιση των καθοδηγητών εργασίας μέσα από ακαδημαϊκό δίπλωμα το οποίο μπορεί να αποκτηθεί με distance learning. Μετά από σύντομη επίσκεψη στα προγράμματα που λειτουργούν ο κος Bottomley υποστήριξε ότι αυτά παρουσιάζουν ικανοποιητικά αποτελέσματα. Μελλοντικά όμως σύστησε όπως οι καθοδηγητές θα πρέπει να δίνουν μεγαλύτερη έμφαση στη μελέτη του profile των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και στο ταίριασμα της εργασίας με τα ενδιαφέροντά τους.

3. Τροποποίηση και εκσυγχρονισμός του Νόμου 117/89.

Οι εργασίες για τροποποίηση και εκσυγχρονισμό του Νόμου 117/89 συνεχίστηκαν. Η υπεπιτροπή που ορίστηκε μαζί με το νέο Νομικό Σύμβουλο παρουσίασαν δεύτερο προσχέδιο με τις προτεινόμενες τροποποιήσεις, στην ολομέλεια της Επιτροπής. Ελπίζεται ότι μέσα στο 1998 θα ολοκληρωθεί η διαδικασία τροποποίησης του Νόμου και υποβολής του για έγκριση, ούτως ώστε ο νέος Νόμος να είναι περισσότερο

λειτουργικός και σαφής, ενώ παράλληλα να κατοχυρώνονται με τον καλύτερο δυνατό τρόπο τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

4. Ενεργός συμμετοχή στην πιλοτική εφαρμογή της Μεθόδου Portage.

Το Portage πρόκειται για μια συγκεκριμένη μέθοδο έγκαιρης παρέμβασης/εκπαίδευσης για παιδιά με νοητική καθυστέρηση η οποία εφαρμόστηκε σε 10 οικογένειες μέσα στο 1997 από το Ίδρυμα Χρ. Στ. Ιωάννου, σε πιλοτικό στάδιο. Μέλος του προσωπικού της Επιτροπής συμμετείχε ενεργά στην Επιστημονική Επιτροπή και την Πολυθεματική ομάδα οι οποίες καταρτίστηκαν για μελέτη και προώθηση της μεθόδου Portage με τη συνεργασία Αμερικανών εμπειρογνομόνων. Σε γενικές γραμμές επισημαίνεται ακόμη μια φορά η ανάγκη για εφαρμογή του θεσμού έγκαιρης παρέμβασης στην Κύπρο. Με το θεσμό αυτό παρέχεται στήριξη της οικογένειας και κατάλληλη εκπαίδευση του παιδιού από 0-6 χρόνων το οποίο παρουσιάζει αναπτυξιακά προβλήματα.

5. Ενεργός συμμετοχή στη δημιουργία του Πρότυπου Σπιτιού της Στέγης Νέας Ελεούσας και στη δημιουργία του Σπιτιού του Συνδέσμου Αγ. Στυλιανός στη Λεμεσό.

Μέλος του προσωπικού της Επιτροπής συμμετείχε ενεργά στην Επιστημονική Επιτροπή η οποία καταρτίστηκε για μελέτη και προώθηση της δημιουργίας του Πρότυπου Σπιτιού της Στέγης Νέας Ελεούσας. Το Πρότυπο Σπίτι είναι το πρώτο σπίτι το οποίο γίνεται αποκλειστικά από το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και το οποίο αποβλέπει στην αυτόνομη διαβίωση ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Η λειτουργία του Σπιτιού αυτού άρχισε μέσα στο 1997 και υπάρχει απόφαση για τη λειτουργία και 2ου πρότυπου σπιτιού.

Μέσα στα ίδια πλαίσια η Επιτροπή παρέχει τεχνική βοήθεια για τη δημιουργία και λειτουργία Σπιτιού στην κοινότητα κάτω από το Σύνδεσμο Αγ. Στυλιανός, στη Λεμεσό. Ο Σύνδεσμος αυτός έγινε μέσα στο 1997 και αποσκοπεί στη δημιουργία και λειτουργία οικιστικών μονάδων για τη διαβίωση ατόμων με νοητική καθυστέρηση, τα οποία κατά προτεραιότητα είναι απόφοιτοι του Ειδικού Σχολείου Απ. Λουκάς.

6. Διαφώτιση, Εκδόσεις και Σεμινάρια.

Οι ενέργειες της Επιτροπής για διαφώτιση και ευαισθητοποίηση του κοινού επικεντρώθηκαν στην έκδοση διαφωτιστικών φυλλαδίων τα οποία κυκλοφόρησαν προς το διδακτικό προσωπικό και όλους του μαθητές σε όλα τα δημόσια σχολεία της Κύπρου. Ιδιαίτερη έμφαση δόθηκε στην πραγματοποίηση διαλέξεων από μέλη του προσωπικού προς τους επί δοκιμασία καθηγητές μέσα από τα υποχρεωτικά προγράμματα επιμόρφωσης του Παιδαγωγικού Ινστιτούτου Κύπρου.

Μέσα στα πλαίσια των εκδηλώσεων που πραγματοποιήθηκαν την εβδομάδα καθυστερημένου ατόμου (24-30/5/97) το προσωπικό της Επιτροπής συμμετείχε σε τηλεοπτικά προγράμματα τα οποία προβλήθηκαν για σκοπούς ενημέρωσης του κοινού γύρω από τις σύγχρονες τάσεις και εφαρμογές.

Η Επιτροπή εξέδωσε και κυκλοφόρησε προς όλες τις δημόσιες υπηρεσίες φυλλάδια γενικής ενημέρωσης πάνω στο θέμα της νοητικής καθυστέρησης. Παράλληλα ειδικό βιβλιάριο σχετικά με το θεσμό της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη εκδόθηκε και κυκλοφόρησε προς όλους τους ενδιαφερομένους περιλαμβανομένων των συντεχνιών των εργοδοτούμενων και της Ομοσπονδίας Εργοδοτών και Βιομηχάνων (ΟΕΒ) όπως και του Κυπριακού Εμπορικού και Βιομηχανικού Επιμελητηρίου (ΚΕΒΕ).

Αναφορικά με την πραγματοποίηση σεμιναρίων/συνεδρίων η Επιτροπή υπήρξε συνδιοργανωτής στο Συνέδριο με θέμα "Κύπρος-Ευρωπαϊκή Ένωση-Άτομα με Αναπηρίες" που έγινε στις 23-24/5/1997. Στο συνέδριο αυτό συμμετείχε μεταξύ άλλων ο κος Bernard Wehrens, Διευθυντής του Τμήματος Ένταξης των Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ο κος Αλέξανδρος Κοντονίκας του Υπουργείου Υγείας και Πρόνοιας Ελλάδος, και ο κος Jesis Loza του Προγράμματος HELIOS.

Μέσα στο Δεκέμβριο του 1997 πραγματοποιήθηκε σύντομο επιμορφωτικό εργαστήριο σχετικά με το θεσμό της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη. Λεπτομέρειες για το εργαστήριο αυτό δίνονται στην ενότητα II, αρ.2.

7. Σχέσεις με Διεθνείς Οργανισμούς - Συμμετοχές σε συνέδρια στο εξωτερικό.

Στην προσπάθεια της να παρακολουθεί τις εξελίξεις που γίνονται στον τομέα της νοητικής καθυστέρησης διεθνώς η Επιτροπή έχει συνάψει σχέσεις με οργανισμούς του εξωτερικού. Οι οργανισμοί αυτοί τροφοδοτούν την Επιτροπή με επιστημονικό υλικό και την καθοδηγούν όποτε χρειαστεί. Μέσα στα πλαίσια αυτής της καθοδήγησης/ενημέρωσης κατά το 1997 μέλη της Επιτροπής και του προσωπικού έχουν συμμετάσχει σε συνέδρια στην Ελλάδα και Νορβηγία σχετικά με το θεσμό της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη καθοδηγητή, στην Ιταλία για το θεσμό της έγκαιρης παρέμβασης και στην Τσεχία σχετικά με την αναγνώριση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Επιπρόσθετα εκπρόσωποι της Επιτροπής επισκέφθηκαν το Ισραήλ για απόκτηση προσωπικών εμπειριών όσον αφορά τις υπηρεσίες που προσφέρονται στα άτομα με νοητική καθυστέρηση και ιδιαίτερα τα Κέντρα έγκαιρης παρέμβασης. Έρευνα για την αξιολόγηση των υφιστάμενων υπηρεσιών έγκαιρης παρέμβασης σε Ευρωπαϊκή κλίμακα γίνεται μέσω της επιστημονικής ομάδας Eurlyaid η οποία εδρεύει στο Βέλγιο. Στην έρευνα αυτή συμμετείχε και η Κύπρος από την οποία ζητείται να γίνει ενεργό μέλος και να λάβει μέρος στο IV Πανευρωπαϊκό Συμπόσιο που θα γίνει στο Βέλγιο τον Οκτώβριο του 1998.

8. Άλλες δραστηριότητες.

Επιπρόσθετα με τις πιο πάνω δραστηριότητες η Επιτροπή ασχολήθηκε:

- i. Με την επιθεώρηση ιδρυμάτων/ειδικών σχολείων και άλλων χώρων όπου διαμένουν ή απασχολούνται άτομα με νοητική καθυστέρηση.
- ii. Με την εξέταση και διευθέτηση παραπόνων, μέσα στα πλαίσια των δυνατοτήτων της, τα οποία υποβλήθηκαν από το κοινό ή από οργανωμένα σύνολα σχετικά με τις ανάγκες και την παραβίαση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Τα παράπονα τα οποία υποβλήθηκαν αναφέρονται στο θέμα της ειδικής εκπαίδευσης, της επαγγελματικής αποκατάστασης, της διαχείρισης περιουσίας και της οικονομικής στήριξης.
- iii. Με την παροχή συμβουλευτικών υπηρεσιών ιδιαίτερα προς τα ιδρύματα όσον αφορά την αντιμετώπιση εξειδικευμένων προβλημάτων και την προώθηση προγραμμάτων αποϊδρυματοποίησης.
- iv. Με την ενεργοποίηση του Ταμείου Νοητικά Καθυστερημένων Ατόμων.

III. Αξιολόγηση των παρεχομένων υπηρεσιών/ενεργειών κατά το 1997.

Μέσα στο 1997 συνεχίστηκαν οι προοδευτικές προσπάθειες στον τομέα της νοητικής καθυστέρησης με στόχο την αποϊδρυματοποίηση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση και τη λειτουργία και άλλων σπιτιών στην κοινότητα, την ευαισθητοποίηση και διαφώτιση της κοινωνίας, την επαγγελματική αποκατάσταση με στήριξη και την εξέταση παραπόνων σχετικά με τη διασφάλιση των δικαιωμάτων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Παρ'όλες τις εξελίξεις, η ένταξη των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στην κοινότητα δεν προχωρεί με τον αναμενόμενο ρυθμό. Ο φυσιολογικός τρόπος ζωής για την πλειοψηφία των ατόμων με νοητική καθυστέρηση παραμένει απόμακρος στόχος. Η κοινωνία μας εξακολουθεί να έχει προκαταλήψεις και φοβίες για το θέμα της νοητικής καθυστέρησης και η φιλοσοφία που διέπει τις υπηρεσίες και τα ιδρύματα είναι η φιλοσοφία της φιλανθρωπίας και της υπερπροστασίας των ατόμων με νοητική καθυστέρηση.

Η παροχή υπηρεσιών εξακολουθεί να παρουσιάζει κενά, ελλείψεις και αδυναμίες οι κυριότερες από τις οποίες είναι:

- η έλλειψη μηχανισμού έγκαιρης επισήμανσης και η έλλειψη κέντρου/υπηρεσίας έγκαιρης παρέμβασης για τη θεραπεία, αναστολή ή αποφυγή χειροτέρευσης της αναπηρίας. Η έλλειψη μηχανισμού έγκαιρης επισήμανσης αναμένεται ότι θα επιτευχθεί μέσα από τη

δημιουργία του μητρώου ατόμων με νοητική καθυστέρηση και τη συνεχή ενημέρωση του από τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες. Το προσωπικό της Επιτροπής ασχολείται επιτακτικά με την καταγραφή των ατόμων με νοητική καθυστέρηση, η οποία έχει συμπληρωθεί σε πρώτο στάδιο (screening stage). Η συνεχής ενημέρωση του Μητρώου αναμένεται να θεσμοθετηθεί μέσα από τη συνεργασία της Επιτροπής με το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας και την Παιδιατρική και την Γυναικολογική Εταιρεία Κύπρου.

Η δημιουργία κέντρου/υπηρεσίας έγκαιρης παρέμβασης απασχολεί ιδιαίτερα την Επιτροπή η οποία διεξάγει σχετική έρευνα σε συνεργασία με ξένους εμπειρογνώμονες. Για τη δημιουργία τέτοιας υπηρεσίας πρέπει να καθοριστεί το Υπουργείο που θα υπάγεται διοικητικά, ο τρόπος λειτουργίας, καθώς και εξεύρεση στέγασης/εξοπλισμού/προσωπικού κατά επαρχία.

- Η ανεπάρκεια μηχανισμού αξιολόγησης/επαναξιολόγησης και η ανεπάρκεια ικανοποίησης των ανάγκων των ατόμων με νοητική καθυστέρηση καθώς και η έλλειψη υπηρεσιών στήριξης προς τους γονείς και γενικά την οικογένεια του ατόμου με νοητική καθυστέρηση. Αρκετές οικογένειες έχουν ανάγκη από φροντιστές, συνοδούς και λειτουργούς ειδικής αγωγής ώστε τα άτομα με νοητική καθυστέρηση να παραμένουν στο σπίτι, να δέχονται σωστές υπηρεσίες και να μην επιβαρύνουν επιζήμια τα άλλα μέλη της οικογένειας.
- Τα κέντρα ημερήσιας φροντίδας είναι λιγοστά και δεν είναι ουσιαστικά ενταγμένα στην κοινότητα, δεν εξυπηρετούν τις αρχές της ομαλοποίησης και κοινωνικοποίησης. Οι γονείς επιζητούν τη δυνατότητα διανυκτέρευσης των παιδιών τους σε περίπτωση που απουσιάζουν για σύντομο χρονικό διάστημα.
- Η διαβίωση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στα μεγάλα ιδρύματα ή σε ειδικές στέγες είναι αναχρονιστική, ενισχύει τις διαχωριστικές τάσεις και οδηγεί σε απομόνωση και στιγματισμό των ατόμων αυτών. Τα ιδρύματα παρουσιάζουν αυξημένες ανάγκες σε εργατικό δυναμικό όσον αφορά φροντιστές και παραϊατρικό προσωπικό.
- Το υφιστάμενο σύστημα εκπαίδευσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση δε συνάδει με τις σύγχρονες τάσεις και εφαρμογές που αναφέρονται στο θεσμό της ένταξης των ατόμων αυτών στα κανονικά σχολεία. Η ένταξη η οποία πραγματοποιείται είναι εικονική, χωρίς υποδομές και τα παιδιά, σύμφωνα με κριτική των γονιών, παρουσιάζονται ενταγμένα "στην αυλή του σχολείου". Η έλλειψη λειτουργικών υποδομών είναι ιδιαίτερα έντονη στα γυμνάσια.

- Οι ευκαιρίες απασχόλησης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση συνεχίζουν να είναι πολύ περιορισμένες. Τα λιγοστά άτομα που απασχολούνται αντιμετωπίζουν το πρόβλημα αποκοπής του αναπηρικού επιδόματος τους ενώ οι μισθοί που παίρνουν σε πολλές περιπτώσεις είναι πολύ χαμηλοί. Η απασχόληση των ατόμων αυτών στην ανοικτή αγορά εργασίας όχι μόνο θα ενισχύσει την ενσωμάτωση των ατόμων αυτών στο κοινωνικό σύνολο αλλά θα ικανοποιήσει μερικώς και κάποιες ανάγκες της οικονομίας οι οποίες τώρα ρυθμίζονται με την εισαγωγή ξένων εργατών.

Σαν αποτέλεσμα αυτής της ανεπάρκειας στην παροχή υπηρεσιών, με ιδιωτική πρωτοβουλία, παρατηρείται η δημιουργία και υπολειτουργία πολλαπλών ιδρυμάτων/συνδέσμων ή άλλων παρομοίων φορέων, η χρηματοδότηση των οποίων δεν είναι αρκετή για τη δημιουργία κατάλληλων υποδομών και την κατάρτιση προγραμμάτων. Επιπρόσθετα παρατηρείται μειωμένη συνεργασία μεταξύ των συνδέσμων/ιδρυμάτων και η τάση για αυτονομία και αυτενέργεια, καθώς και μειωμένη αναγνώριση του ρόλου της Επιτροπής.

IV. Προοπτικές και στόχοι για το 1998.

Με την επάνδρωση του Γραφείου της με επιστημονικό προσωπικό και σε συνεργασία με τη Συμβουλευτική Επιτροπή και τις αρμόδιες κρατικές υπηρεσίες οι άμεσοι στόχοι της Επιτροπής για το 1998 είναι:

1. Η συμπλήρωση της δημιουργίας του Μητρώου ατόμων με νοητική καθυστέρηση και μηχανισμού συνεχούς ενημέρωσης του. Η κατάρτιση του Μητρώου, όπως καθορίζεται μέσα από το άρθρο 7 του Νόμου, είναι αναγκαία για σκοπούς στατιστικής που αποβλέπουν στον καθορισμό πολιτικής και παροχής ωφελημάτων προς τα άτομα με νοητική καθυστέρηση.
2. Η συμπλήρωση της τροποποίησης και υποβολή για έγκριση του Νόμου 117/89 ώστε:
 - i. Να καταστεί περισσότερο σαφής και λειτουργικός και να μπορέσει να εκπληρώσει καλύτερα την αποστολή του. Αυτό προϋποθέτει τη δυνατότητα επιβολής κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης προς τις υποδείξεις της Επιτροπής για θέματα που άμεσα ή έμμεσα παραβιάζονται τα δικαιώματα των ατόμων με νοητική καθυστέρηση. Παράλληλα, προϋποθέτει τη δυνατότητα ανάληψης προγραμμάτων είτε σε συνεργασία με άλλες κρατικές υπηρεσίες είτε εξ'ιδίων καθώς και την εμπλοκή της ως συμβούλου όσον αφορά τη χρηματοδότηση ιδρυμάτων/κέντρων και την παροχή αναπηρικού επιδόματος από το Τμήμα Υπηρεσιών Κοινωνικής Ευημερίας.

- ii. Να συνάδει με τις σύγχρονες τάσεις και εφαρμογές γύρω από το θέμα της νοητικής καθυστέρησης οι οποίες αναφέρονται στις αρχές της ομαλοποίησης, ένταξης και ενσωμάτωσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στο κοινωνικό σύνολο.
3. Η οργανωμένη διαφώτιση του κοινού και των επαγγελματιών. Αυτό εξυπακούει τη διαφώτιση του κοινού με έμφαση προς συγκεκριμένα σύνολα όπως τους εκπαιδευτικούς και τους εργοδότες. Η σωστή πληροφόρηση και η ευαισθητοποίηση αυτών των συνόλων θεωρείται αναγκαία για την επιτυχία της ένταξης των παιδιών με νοητική καθυστέρηση στα κανονικά σχολεία και την εφαρμογή του θεσμού της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη. Για το λόγο αυτό η Επιτροπή σκοπεύει να συνεχίσει τη συνεργασία της με το Παιδαγωγικό Ινστιτούτο όπως και να συνεργαστεί μελλοντικά με το Πανεπιστήμιο Κύπρου και τις εργοδοτικές οργανώσεις.
4. Η μελέτη για εφαρμογή του θεσμού της έγκαιρης παρέμβασης η οποία αποβλέπει στη στήριξη της οικογένειας και στην έγκαιρη εκπαίδευση των παιδιών με νοητική καθυστέρηση. Η εφαρμογή του θεσμού αυτού μπορεί να γίνει μέσα από την αναβάθμιση και ανάπτυξη των υφιστάμενων υπηρεσιών, παράλληλα με τη δημιουργία ενός θεραπευτικού Κέντρου Έγκαιρης Παρέμβασης για παροχή των κατάλληλων υπηρεσιών. Για τη μελέτη του θεσμού αυτού η Επιτροπή βρίσκεται σε επικοινωνία με ευρωπαϊκούς οργανισμούς μέσω της Eurlyaid, με εμπειρογνώμονες και κέντρα παροχής οργανωμένων υπηρεσιών από το Ισραήλ και με οργανισμούς από την Αμερική που χρησιμοποιούν συγκεκριμένες μεθόδους έγκαιρης παρέμβασης (Portage).
5. Η ανάπτυξη/επέκταση του θεσμού της επαγγελματικής αποκατάστασης με στήριξη για κάλυψη των άμεσων αναγκών σε όλες τις πόλεις περιλαμβανομένου και της υπαίθρου. Με το θεσμό αυτό επιδιώκεται η εργοδότηση των ατόμων με νοητική καθυστέρηση στην ανοικτή αγορά εργασίας. Η εργοδότηση αυτή όχι μόνο ικανοποιεί κάποιες ανάγκες της οικογένειας αλλά συμβάλλει ιδιαίτερα στην ανεξαρτητοποίηση/κοινωνικοποίηση των ατόμων αυτών.
6. Η ανάπτυξη/επέκταση του θεσμού της αποϊδρυματοποίησης και της αυτόνομης διαβίωσης των ατόμων με νοητική καθυστέρηση σε σπίτια στην κοινότητα.